

IT arenduslepingu alused, sõlmimine ja täitmine

Lektor Mario Rosentau

Koolituse eesmärk

Koolitusel vaatame kõigepealt põgusalt käsitletavate IT-lepingute näidiseid. Seejärel uurime lühidalt IT-lepingute sõlmimise õiguslikke aluseid lähtuvalt arvutitarkvara kaitse doktriinist EL-s ja Eestis. Õpime tundma arvutitarkvara kui intellektuaalse omandi olemust, ärilisi ja mitteärilisi autoriõigusi ning teisi intellektuaalse omandi kaitse vahendeid.

Seejärel, koolituse põhilises ja praktilises osas vaatame lähemalt tarkvara loomise-arendamise põhi- ja lisalepinguid. Lisaks vaatame autorist töötajaga (nt programmeerija või andmebaasi koostajaga) sõlmitava töölepingu autoriõigussätteid. Ühes lepingupõhjade ja näidistega uurime **põhilisi riske ja raskusi arenduslepingu sõlmimisel ja täitmisel**.

Vigasena sõlmitud lepingut on pea võimatu parandada – vigu tuleb ennetada! Selleks vaatame IT-lepingutega reguleeritavaid tüüpolukordi, lepingute õiguslikke ja normitehnilisi üksikasju, lepingu vormi ja struktuuri ning varem sõlmitud IT-lepingute tüüpilisi vigu ja puudusi.

Uue teemana uurime, kuidas õigesti dokumenteerida (loe: tõendada) arenduslepingu täitmise kulgu ja tulemusi.

Vaatame ka **EL Isikuandmete kaitse üldmääruse** (GDPR) neid nõudeid, millega tuleks arvestada juba tarkvaraarenduse kavandamisel ja hankimisel.

Koolituse käigus esitab lektor erinevaid praktilisi näiteid ja nõuandeid ning vastab kuulajate kõigile küsimustele, mis pakuvad konkreetsest nõuandevajadusest laiemat huvi.

1. Sissejuhatus: tutvustus, vestlus kuulajatega probleemidest, käsitletavate lepingute ülevaade.

2. Arvutitarkvara kui intellektuaalne omand – arvutiprogrammide ja andmebaaside õiguskaitse põhimõtted, allikad ja vahendid: autoriõigus, tööstusomand, ärisaladus, võlaõigus, tavaõigus jt. **Kuidas loodavat lahendust lepingus nii kirjeldada, et ei tekiks vaidlusi tellija soovide ja töövõtja tehtu üle?**

3. Millised on ärilised autoriõigused arvutitarkvarale? **Kuidas neid lepinguga käsutada ning tellija ja töövõtja vahel (õiglaselt) jagada?**

Miks autoriõiguskaitse eelistab arvutitarkvara autorit või tootjat tarkvara tellija ees ja **kuidas lepinguga seda ebasümmeetriat tasakaalustada?**

Tarkvarasüsteem koosneb mitmest teosest ja tavaliselt on sellel mitu autorit. **Arhitekt, programmeerija, koostaja, kujundaja, projektijuht** jt – kes ja millistel alustel saab olla tarkvara ühine autor? Kuidas mitme teose ja mitme autori probleemid lahendada lepingutes?

4. Kuidas maandada **autoritest töötajate isiklikest õigustest** (õigused autorinimele, teose puutumatusle ja lisadele, teose avalikustamisele jne) ja õigusest **autoritasule** tulenevad riskid?

5. Tarkvara tüübid autoriõigusliku režiimi alusel (ärivara, jaosvara, vabavara jne) **Mis on nende kooskasutamise riskid ja kuidas vaba ja äritarkvara riskivabalt koos kasutada?**

6. Mida IT-lahenduse hankimise kavandamisel silmas pidada?

Tellija ja tootja **õigustatud huvid on erinevad – kuidas saavutada nende kooskõla ja tasakaal?**

Miks vähem on parem: kuidas hinnata strateegilisi eesmärke ja jagada neid olemasolevate ja tulevaste võimaluste vahel? **Näiteid** senistest eksimustest selle täitmisel.

Millest alustada? Kas valida valmis toode, arendus või teenus? Kuidas valida IT-töö teostajat või teenuse osutajat? Millal on lepingu sõlmimiseks tarvilik õigusteenus? Milline tasuskeem valida: tunni-, tüki- või akordtasu, fikseeritud või muudetav?

Milliste **arendaja nõuetega tellijale** peaks tellija nii lepingu sõlmimisel kui ka selle täitmisel tõsiselt arvestama? Milliste arendaja nõuetega tellija ei peaks nõustuma?

7. Tarkvara arenduse leping on keeruline segaleping, mis sisaldab autorilepingut, töövõtu- või müügilepingut, autorilitsentsi, tugiteenuseid, nõustamisteenuseid jt lepinguid. **Millised nõuded lepingu sisule ja vormile esitab seadus? Millised tuleb ise kehtestada?** Lahtised tingimused ja tüüptingimused IT-lepingutes. Kas ja kui võrd nn koskarendus-meetodi (*Waterfall model*) ja ringarendusmeetodi (*Agile methods*) erinevused mõjutavad arenduslepingu põhimõtteid?

8. Vigane IT-leping on tõsiste probleemide allikas! Kuidas neid vältida?

Näiteid halvadest lepingutest ja projektide läbikukkumistest. **IT-lepingute tüüpilised vead ja puudused ning ebakõlad IT-lepingute täitmisel.** Kuidas jälgida ja tagada lepingu täitmist ehk tulemuse vastavust kokkulepitule? **Puuduste ja vigade fikseerimisest.** Testimine ja vigade parandus. Erimeelsuste vältimise ja lahendamise meetmetest.

9. **Arenduslepingu täitmine:** milles enim eksitakse? Vaidluste korral hästi kirjutatud lepingust ei piisa – etteheited ja nõuded tuleb ka tõendada! Sestap vaatame projekti täitmise tõendamispõhise dokumenteerimise põhimõtteid.

Millised õiguslikud tagajärjed ähvardavad lepingu pooli **teatamiskohustuse** rikkumisel? (Nt: kui tellija ei teata õigeaegselt arendajale vahetesti negatiivsest tulemustest, või kui arendaja ei teata otsekohe tellijale, et tellija tõttu ei saa ta arendusega jätkata.)

10. **Vaadeldavad lepingute tüübid:**

* Uue IT-lahenduse – arvutiprogrammi, infosüsteemi, andmebaasi, veebikeskkonna jne – loomiseks sõlmitav autori-töövõtuleping. Arenduslepingu alussätted ja tüüptingimused.

* Tarkvara lähtekoodi deponeerimise (*escrow*) leping.

* Autori isiklike õigustega seotud probleemide lahendamine töölepingus ja töövõtulepingus.

Kellele koolitus on mõeldud?

Koolitus on mõeldud ennekõike asutuste-ettevõtete juristidele ja IT-valdkonna vastutavatele töötajatele, kelle tööülesannete hulka kuulub IT-lepingute koostamine, sõlmimine või täitmise jälgimine. Samuti on koolitus mõeldud asutuste-ettevõtete juhtidele ja töötajatele, kes peavad vajalikuks tutvuda IT-lahenduste tellimise ja arendamise õiguslike raamidega.